

Høringsnotat – forslag til endringer i privatskoleloven

1. Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet legger i dette høringsnotatet frem forslag til endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova).

Forslagene har sin bakgrunn i regjeringen Solbergs politiske plattform (Sundvolden-erklæringen) hvor det fremgår at:

”Regjeringen vil åpne for at flere kan drive offentlig finansierte friskoler, og gjeninnføre en lov om frittstående skoler der kravet til formål erstattes med krav til innhold og kvalitet. Skoler som oppfyller vilkårene skal ha rett til godkjenning, med mindre en helhetsvurdering tilsier at godkjenning vil gi negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet. Regjeringen vil vurdere kapitaltilskudd til etablerte friskoler for oppgradering av eldre bygningsmasse. Friskoler skal ikke kunne betale utbytte til eierne.”

Departementet viser til at vilkårene for godkjenning av private skoler med rett til statstilskudd er endret flere ganger de siste årene. Det samme er betegnelsen på skolene (privatskoler versus friskoler). Lov om frittstående skolar (friskolelova) ble vedtatt av Stortinget våren 2003 etter forslag fra Bondevik II-regjeringen. Loven erstattet privatskoleloven av 1985, og ble i hovedsak gjort gjeldende for grunnskoler fra høsten 2003 og for videregående skoler fra høsten 2004. Friskoleloven av 2003 innebar at kravene til grunnlag for å få godkjenning ble opphevet og erstattet med krav til innhold og kvalitet. Med friskoleloven ble det også gitt rett til godkjenning såfremt dette ikke ville medføre vesentlige negative konsekvenser for vertskommunen eller vertsfylket. Retten til godkjenning gjaldt ikke norske skoler i utlandet, internasjonale skoler og skoler opprettet særskilt for funksjonshemmede. Slike skoler kunne likevel godkjennes etter en samlet vurdering.

Friskoleloven av 2003 ble etter forslag fra Stoltenberg II-regjeringen endret i 2007 ved at den blant annet skiftet tittel fra friskoleloven til privatskoleloven, og ved at det ble innført som vilkår for godkjenning at skolen måtte drive på et særskilt angitt grunnlag. De kravene til innhold og kvalitet som fulgte av friskoleloven av 2003 ble videreført etter endringene av 2007. Kravet om at skoler må drive på et særskilt grunnlag for å kunne godkjennes kom dermed i tillegg til kravene om innhold og kvalitet. Etter endringene av 2007 ble også retten til godkjenning opphevet.

Regjeringen vil arbeide for en ny friskolelov med rett til godkjenning for søkere som oppfyller kravene til innhold og kvalitet med mindre dette etter en helhetsvurdering vil gi negative konsekvenser for det offentlige skoletilbudet. Departementet har satt i gang et større arbeid med sikte på helhetlige lovendringer for å gjennomføre regjeringens politikk. Departementet tar sikte på å sende forslag til mer omfattende og permanente lovendringer på høring høsten 2014 og legge disse frem for Stortinget våren 2015.

For å muliggjøre godkjenning av enkelte skoler inntil ny lov er på plass, legger departementet i høringsbrevet frem forslag om at det innføres en bestemmelse om at det i særlige tilfeller kan gis godkjenning til private skoler som ikke oppfyller kravet om grunnlag i privatskoleloven § 2-1 annet ledd.

2. Gjeldende rett

Privatskoleloven § 2-1 Godkjenning av skolar lyder:

”Departementet kan godkjenne private skolar og driftsendringar ved godkjende private skolar. Departementet kan godkjenne at ein grunnskole flyttar verksemda si til ein annan kommune eller at ein vidaregåande skole flyttar verksemda si til ein annan fylkeskommune. Vertskommunen eller vertsfylket skal gi fråsegn før departementet gjer vedtak i saka, og kan klage på departementet sitt vedtak. Godkjende skolar har rett til statstilskot etter § 6-1 og til å drive verksemd etter lova.

Skolane skal drive verksemda si på følgjande grunnlag:

- a) religiøst*
- b) anerkjend pedagogisk retning*
- c) internasjonalt*
- d) særskilt tilrettelagd vidaregåande opplæring i kombinasjon med toppidrett*
- e) norsk grunnskoleopplæring i utlandet*
- f) særskilt tilrettelagd opplæring for funksjonshemma*
- g) vidaregåande opplæring i små og verneverdige handverksfag.*

Opplæringa skal vere på norsk eller samisk. Dette kravet gjeld likevel ikkje internasjonale skolar. Viktige dokument om verksemda etter lova skal i alle høve vere tilgjengelege på norsk eller samisk.

Godkjenninga fell bort dersom ein skole ikkje startar opp verksemda si etter lova i løpet av tre skoleår etter at godkjenning vart gitt. Det same gjeld om drifta etter lova blir nedlagd.

Krava i andre ledd om eit særskilt grunnlag gjeld likevel ikkje allereie godkjende skolar som var i drift innan utgangen av 2007. Departementet kan berre godkjenne nødvendige driftsendringar ved skolar som ikkje oppfyller krava i andre ledd.

Departementet kan i forskrift fastsetje fristar i samband med søknader om godkjenning av private skolar.”

I forarbeidene til lovens § 2-1 først ledd, Ot.prp.nr.37 (2006-2007), heter det blant annet:

”Første ledd første punktum inneber at det ikkje ligg føre rett til godkjenning etter lova, men at departementet etter ei skjønnsmessig vurdering kan godkjenne nye skolar og driftsendringar ved allereie eksisterande skolar. Den skjønnsmessige vurderinga bør mellom anna byggje på kva konsekvensar godkjenninga vil få for den offentlege skolestrukturen, på skolefaglege omsyn, behovet for skolen og budsjettmessige omsyn. Ei skjønnsmessig opning for å godkjenne nye skolar og driftsendringar gir departementet høve til å stille vilkår for godkjenninga i den enkelte saka.”

3. Departementets vurderinger

Departementet foreslår i høringsnotatet at det i påvente av ny friskolelov innføres en bestemmelse i privatskoleloven om at det i særlige tilfeller kan gis godkjenning til private skoler som ikke oppfyller kravet om grunnlag i privatskoleloven § 2-1 annet ledd.

Bakgrunnen for forslaget om en midlertidig dispensasjonshjemmel er at departementet tar sikte på å sende forslag til ny friskolelov på høring høsten 2014 og legge frem en lovproposisjon for Stortinget våren 2015. Skoler som blir godkjent etter den nye loven vil dermed tidligst kunne starte opp sin virksomhet høsten 2016. Departementet vil med forslaget i høringsnotatet åpne for at det i perioden frem til ny friskolelov trer i kraft i særlige tilfeller

kan godkjennes nye skoler som ikke oppfyller kravet til grunnlag i gjeldende privatskolelov § 2-1 annet ledd. Departementet vil presisere at høringsforslaget er en ren unntaksbestemmelse som kun vil være aktuell i et fåtall tilfeller.

Departementet legger til grunn at dispensasjon kun vil bli gitt hvor den omsøkte skolen har et pedagogisk tilbud eller en organisering av undervisningen som er nyskapende i forhold til eksisterende offentlige og private skoler. Søknader om dispensasjon vil bli gitt en helhetlig vurdering. I denne vurderingen vil departementet særlig legge vekt på om dispensasjon vil ha negative konsekvenser for den offentlige skolestrukturen eller for allerede etablerte private skoler i det aktuelle området.

Som eksempler på skoler som vil kunne falle inn under dispensasjonsbestemmelsen vil departementet vise til enkelte private realfagsgymnas og yrkesfagskoler. Ved vurderingen av eventuelle søknader om godkjenning av yrkesfagskoler, vil departementet legge stor vekt på om søknaden støttes av vedkommende bransjeorganisasjon.

Et at formålene med forslaget om en dispensasjonsadgang er å vinne erfaringer med søknader om nye skoler som er nyskapende i forhold til eksisterende offentlige og private skoler. Disse erfaringene vil være nyttige under det arbeidet med sikte på helhetlige lovendringer for å gjennomføre regjeringens politikk som departementet har satt i gang.

4. Departementets forslag

Departementet foreslår at det i § 2-1 nytt tredje ledd fastsettes at departementet i særlige tilfeller kan godkjenne private skoler som ikke oppfyller kravet om grunnlag i annet ledd.

5. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet viser til at fordi staten gir tilskudd til drift av private skoler, får kommunene/fylkeskommunen lavere kostnader knyttet til elevene som går i slike skoler. I forbindelse med statsbudsjettet foretas det derfor årlig en justering i kommunenes/fylkeskommunenes samlede inntektsramme ut fra endret elevtall i private og statlige skoler (trekkordningen). Hensikten med justeringen er at kommunene samlet ikke skal tjene eller tape som følge av endret antall elever i slike skoler. Justeringen synliggjøres i tabell B i *Grønt hefte* som er et vedlegg til KRDs budsjettproposisjon.

Trekksatsen trekkordningen er 80 prosent av gjennomsnittskostnaden for en elev i offentlig skole. Grunnen til at trekksatsen er lavere enn gjennomsnittskostnaden, er at det er sannsynlig at innsparingen for kommunesektoren knyttet til elever som går i private skoler og statlige skoler er lavere enn gjennomsnittskostnaden per elev. Kommunene og fylkeskommunene har ansvar for alle elevene som er bosatt i kommunen og fylkeskommunen, og må derfor til en hver tid ha en viss fleksibilitet i kapasiteten for å kunne tilpasse seg endringer i elevtallet i private og statlige skoler.

Departementet peker på at det i tillegg til trekket i den samlede inntektsrammen for økt elevtall i private skoler, også er en korreksjonsordning for alle elever i statlig/private skoler på landsbasis. Korreksjonsordningen er en omfordeling mellom kommunene/fylkeskommunene. Kommunene og fylkeskommunene trekkes for hver elev hjemmehørende i

kommunen/fylkeskommunen som går i privatskoler og statlige skoler. Det samlede trekket i korreksjonsordningen (for alle elever i statlig/private skoler på landsbasis) blir så fordelt ut igjen via samlet kostnadsnøkkel – dvs. en ren omfordeling mellom kommunene. Hensikten med korreksjonsordningen er at kommuner ikke skal ha en gevinst eller et tap som følge av at de har elever i private skoler. Korreksjonsordningen dokumenteres i tabell A i Grønt hefte.

Både trekket i rammen for veksten i elevtallet i private skoler og justeringen mellom kommuner og fylkeskommuner i korreksjonsordningen for elever i private skoler, er basert på elevtallet to år tidligere.

I forbindelse med det varslede lovarbeidet vil Kunnskapsdepartementet i løpet av 2014 også foreta en gjennomgang av dagens trekk- og korreksjonsordning.

Kommunene og fylkeskommunene er ansvarlige for skyss av elever ved private skoler – innenfor hhv. kommunegrensen/fylkeskommunen der eleven er bosatt, på lik linje med elever i offentlig skole. Etablering av nye privatskoler kan påvirke antall elever som må skysses til skolen. Kommunen og fylkeskommunen kan få økte skyssutgifter når elever velger å gå i privatskoler som ligger så langt unna hjemstedet at de har krav på skyss.

Forslaget antas å ikke ha vesentlige administrative følger sammenliknet med gjeldende ordning etter privatskoleloven.

6. Forslag til lovtekst

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om private skolar med rett til statstilskot (privatskolelova) gjøres følgende endringer:

§ 2-1 nytt tredje ledd skal lyde:

Departementet kan i særskilde tilfelle gi godkjenning til private skolar som ikkje fyllar kravet om grunnlag i andre leddet.

§ 2-1 nåværende tredje, fjerde, femte og sjette ledd blir nytt fjerde, femte, sjette og sjuende ledd.

II

Loven trer i kraft straks.

7. Merknader til forslaget

§ 2-1 nytt tredje ledd innebærer at departementet i særlige tilfeller kan godkjenne skoler som ikke oppfyller kravet om grunnlag i annet ledd. Bestemmelsen er en snever adgang til dispensasjon fra kravet til grunnlag i § 2-1 annet ledd. Søknader om godkjenning etter den foreslåtte bestemmelsen vil bli gitt en helhetlig vurdering, hvor departementet særlig vil legge vekt på om dispensasjon vil ha negative konsekvenser for den offentlige skolestrukturen eller for allerede etablerte private skoler i det aktuelle området. Godkjenning vil kun bli gitt hvor den omsøkte skolen som har et pedagogisk tilbud eller en organisering av undervisningen som

er nyskapende i forhold til eksisterende offentlige og private skoler. Som eksempler på skoler som vil kunne falle inn under bestemmelsen vil departementet vise til private realfaggymnas og enkelte yrkesfagskoler. Ved vurderingen av eventuelle søknader om godkjenning av yrkesfagskoler, vil departementet legge stor vekt på om søknaden støttes av vedkommende bransjeorganisasjon.